

Opioidi-kipulääkityksestä hengenahdistuksen hoidossa

Hengenahdistuksen hoito lääkinällisin keinoin

Etelä-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Pitkälle edenneissä sairauksissa hengenahdistus on yleinen oire.

Sitä esiintyy keuhkohtaumataudissa, sydämen vajaatoiminnassa ja syövissä. Syitä voivat olla myös hengitystilavuuden pienentyminen (esim. ylimääräinen neste keuhko- tai vatsaontelossa), keuhkokudoksen ongelmat, verenkierron ongelmat, hengityslihassheikkous (esim. ALS, kakeksia) ja psyykkiset tekijät (esim. ahdistuneisuus).

Lääkeaine ja sen vaikutustapa

Sinulle on aloitettu opioideihin kuuluva lääke sairautesi aiheuttaman hengenahdistuksen hoitoon. Opioidit ovat morfiinin kaltaisia lääkkeitä. Ne vaikuttavat pääosin keskushermostossa lievittäen sekä kipua että hengenahdistusta. Näillä lääkkeillä ei ole kattoannosta, joten oireen lisääntyessä annosta voidaan nostaa. Lääkäri määrää lääkkeen annostuksen ja arvioi tilannetta uudelleen tarvittaessa.

Annostelu

Lyhytvaikutteista opioidia voit ottaa lääkeohjeen mukaan, jos tunnet hengenahdistuksen lisääntyvän.

Lääkärin sinulle määräämä lyhytvaikutteinen opioidi on kauppanimeltään

ja annos

Pitkävaikutteinen opioidi aloitetaan yleensä, jos lyhytvaikutteista opioidia tarvitaan säännöllisesti.

Lääkärin sinulle määräämä pitkävaikutteinen opioidi on kauppanimeltään

ja annos

Yleisimmät haittavaikutukset

Yleisimpänä opioidien käyttöön liittyvänä haittavaikutuksena on **ummetus**. Myös mm. liian vähäinen nesteiden juominen ja liikkuminen hidastavat suolen toimintaa. Ummetus aiheuttaa epämukavuutta haitaten jokapäiväistä elämää. Ummetukseen voi liittyä ilmavaivoja, vatsan turpoamisen tunnetta ja pahoinvointia. Ihminen voi kärsiä ummetuksesta, vaikka ruokamäärät olisivat vähäisiä. Ummetusta on syytä ehkäistä ja hoitaa opioidihoidon alusta lähtien ummetuslääkkein ja lisäksi nesteiden nauttimista mahdollisuuksien mukaan.

Ummetuslääkkeinä suositellaan käytettävän ulostetta pehmentäviä (esim. Pegorion®, Movicol® tai Levolac®) ja/tai suolta stimuloivia valmisteita (esim. Laxoberon®). Opioidien vastavaikuttajia (esim. Moventiq®) käytetään, jos muut ummetuslääkkeet eivät tehoa.

Ummetuslääkkeistä voit valita itsellesi sopivamman. Laktuloosi aiheuttaa osalle potilaista ilmavaivoja, mutta on edullisempi vaihtoehto kuin makrogoli. Laktuloosille on mahdollista saada lääkärin reseptillä Kelan lääkekorvaus. Opioidien vastavaikuttajat ovat reseptilääkkeitä.

Ummetuslääkkeen annostus on yksilöllinen

Annostusta nostetaan ohjeen rajoissa niin, että uloste on pehmeää. Suolen sisältöä pehmittävien lääkkeiden lisäksi voidaan käyttää suolentoimintaa stimuloivaa valmistetta (Laxoberon[®]) ainakin tilapäisesti.

Ummetuslääkkeiden annostelu:

- Laktuloosi 10–20 ml 1–3 kertaa vuorokaudessa
- Makrogoli 1–2 pussia 1–3 kertaa vuorokaudessa
- Laxoberon[®] 10–20 tippaa iltaisin tai 2–4 kapselia iltaisin

Opioidit voivat aiheuttaa myös **pahoinvointia ja väsymystä**, mutta yleensä nämä oireet helpottuvat muutamassa päivässä. Tarvittaessa pahoinvointiin voidaan aloittaa Primperan[®] tai Serenase[®] -lääkitys. Jos pahoinvointi jatkuu pidempään tai on hankalaa, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan.

Muuta huomioitavaa

Psyykkisen riippuvuuden kehittyminen opioidi-lääkitykseen on vakavasti sairailta ihmisillä erittäin harvinaista. Hengenahdistuksen hoidossa opioidi ei tuota samanlaista mielihyvää ja pakonomaista tarvetta lääkkeen käyttöön kuin silloin, kun lääkettä käytetään huumausaineena. Opioidien lääkinnällinen käyttö hengenahdistuksen hoidossa ei johda juuri koskaan väärinkäyttöön.

Fyysinen tottuminen opioideihin vakavasti sairailta potilailla on sen sijaan normaali fysiologinen ilmiö. Tästä johtuen potilaalle tulee vieroitusoireita, mikäli opioidi-annosta vähennetään äkillisesti. Jos lääkäri katsoo lääkkeen lopettamisen tarpeelliseksi, vieroitusoireet ovat hallittavissa lääkkeen asteittaisella vähentämisellä.

Autolla ajo

Opioidit voivat heikentää kykyäsi ajaa autoa. Opioidien käyttö ei kuitenkaan aina estä auton käyttöä. Opioidien vaikutukset ajamiseen vähenevät lääkemannoksen ollessa vakiintunut parin – kolmen viikon ajan. Autolla ajoa on syytä välttää lääkitystä aloittaessa tai annosta suurennettaessa sekä valmistuksesta riippuen n. 1–4 tuntia lyhytvaikutteisen opioidilääkkeen otosta. Aina jos lääke aiheuttaa sinulle tokkuraisuutta, väsymystä, sekavuutta tai heikentää ajokykyäsi muutoin, sinun ei pidä lähteä ajamaan autoa. Vastuu liikenteen turvallisuudesta on sinulla itselläsi.

Resepti

Opioidien hankkimiseksi tarvitset lääkäriltäsi reseptin. Lääkäri voi uusia reseptin puhelimitsekin, mutta on hyvä huomioida lääkkeesi riittävyys seuraavaan kontrollikäyntiin asti. Ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan, jos huomaat lääkkeen loppuvan ennen sovittua käyntiä.

Erityiskorvattavuus

Syöpää sairastava potilas on oikeutettu opioidi-lääkkeiden erityiskorvattavuuteen. Saadaksesi korvauksen tarvitset siihen lääkäriltäsi B-lausunnon. Erityiskorvauksen saa lääkkeitä, jotka on ostettu apteekista sen jälkeen, kun B-lausunto on toimitettu Kelaan. Ikävä kyllä muissa vakavissa sairauksissa ei opiaatti-lääkitys ole erityiskorvattava.

Yhteystiedot

- **Arkipäivisin** oma hoitava yksikkö.
- **Viikonloppuisin sekä ilta- ja yöaikaan:**
 1. Ensisijassa oma sote-keskus aukioloaikojen mukaisesti
 2. Seinäjoen keskussairaala puh. 116 117

Lähteet

Käypä hoito. (2018). Palliatiivinen hoito ja saattohoito.

Tays, Syövän hoidonvastuualue. (2015). Tietoa opiaateista. Ohje nro 65.00.25.

Viitala, A. (2016). Tietoa opioidi-kipulääkityksestä. Tays, Palliatiivinen yksikkö.

Ohjeen laatinut: sairaanhoitaja Paula Rask 10/2018

Hyväksyjä: lääkäri Juho Lehto, 11/2018

Ohjeen muokannut Taysin ohjeesta sairaanhoitaja Johanna Järvi, 23.11.2018. Hyväksyjänä: lääkäri Kaisa Anttila 23.11.2018.

Kannustamme kysymään lisätietoa mieltäsi
askarruttavista seikoista.

